

UV VÄST RAPPORT 2009:36

ARKEOLOGISK EFTERUNDERSÖKNING

Lite stenålder i Lilleby

Västergötland, Björlanda socken, Lilleby 2:2, RAÄ 598

Marianne Lönn

UV VÄST RAPPORT 2009:36

ARKEOLOGISK EFTERUNDERSÖKNING

Lite stenålder i Lilleby

Västergötland, Björlanda socken, Lilleby 2:2, RAÄ 598

Marianne Lönn

Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet

UV Väst

Kvarnbygatan 12

431 34 Mölndal

Tel.: 010-480 81 90

Fax: 010-480 82 13

e-post: uvvast@raa.se

e-post: fornamn.efternamn@raa.se

www.arkeologiuu.se

© 2010 Riksantikvarieämbetet

UV Väst Rapport 2009:36

ISSN 1404-2029

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning.

Lantmäteriverket 2009-12-29. Dnr 601-2009/3397.

Bildredigering Eva Crafoord och Lena Troedson

Layout Lena Troedson

Tryck/utskrift Intellecta Infolog, Göteborg 2010

Innehåll

Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsbild	5
Arbetsmetod och resultat	5
Referenser	6
Administrativa uppgifter	12
Bilaga. Fyndlista – Västergötland, Björlanda socken, Lilleby 2:2, RAÄ 598	13
Figur- och tabellförteckning	14

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.

Bakgrund

Vid en besiktning av marken på och vid fastigheten på Soldatvägen 89 i Bäckedalen, Lilleby konstaterades en boplats, som utifrån material och höjd över havet skulle kunna vara senpaleolitisk. Ägaren till fastigheten på Soldatvägen 89 (Ronny Mathiesen) har tagit bort jord och sprängt för sitt hus. Jorden har lagts som dumphög på en intilliggande, gräsbevuxen yta och då ägaren krattade ut jorden upptäckte han en mängd flintor. Efter anmälan till Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen gjordes en besiktning.

Vid besiktningen konstaterades, att det fanns rikligt med flinta dels i den utkrattade dumphögen, dels i jordlager under husets altan. Flintan var till stor del svallad, några tydliga avslag fanns och även något, som kan ha använts som redskap. Det mesta var dock lätt slagen eller icke slagen flinta. Flinta tycktes också ligga inom en cirka 20 gånger 20 meter stor gräsyta väster om huset, utanför tomtgränsen. Den gräsytan bör vara resterande del av en boplats, som varit minst dubbelt så stor. Vad som funnits under andra nybyggda hus öster om Soldatvägen 89 är oklart.

Länsstyrelsen beslöt att bekosta en efterundersökning för att utröna boplatsens utbredning och för att samla material för att närmare bestämma art och ålder. Riksantikvarieämbetet, UV Väst har utfört arbetet.

Topografi och fornlämningsbild

Torlanda socken ligger på Hisingens västra kust och har Göteborgs norra skärgård utan för sig. Socken är kuperat, vilket innebär att en högre vattennivå kan omvandla den till ett skärgårdslandskap med många små öar. Ett sådant landskap har varit perfekt bland annat för stenålderns fiskare och jägare. Det finns också en mycket stor mängd mesolitiska boplatser i området.

Området har varit attraktivt även för senare perioder och totalt sett är det mycket fornlämningsrikt. Närmast boplatser i Lilleby, Björlanda 598, ligger dock mest boplatser. De flesta kan vara mesolitiska. Övriga fornlämningar är en grav och två fornborgar.

Undersökningsområdet bestod av en äng med berg i norr och klara sluttningar i övriga väderstreck. Ängen ligger på 40 till 45 meter över havet. Den ursprungliga topografin är förändrad i och med sprängningsarbeten inför husbygget, men enligt fastighetskartan, där den ursprungliga topografin finns och enligt husets ägare bör det ha funnits en liten vik och senare en gip precis under huset där flintan ursprungligen legat.

Arbetsmetod och resultat

Inför efterundersökningen skrev UV Väst: "Boplatserna har legat på en 20 till 30 meter bred hylla med berg i norr och lägre liggande partier åtminstone i väster och söder. Hyllan ligger 40 till 50 meter över havet. Det är svårt att bestämma höjden exakt eftersom inprickningen är osäker. Så mycket kan dock sägas, att en strandbunden boplats på 40 meter över havet har legat

på en ö någon gång mellan 10 000 och 11 000 BP. Dateringen är givetvis ungefärlig och även under senare perioder kan människor ha varit på platsen. Kalle Thorsberg, UV Bergslagen, har efter en genomgång av ett litet antal intagna flintor bedömt, att några mycket väl kan stämma med en datering till 10 000/11 000 BP medan andra troligtvis är yngre. En liknande plats, Trollåsen Askim 249, låg på en höjd av 65 meter över havet, vilket motsvarar ungefär 11 000 till 12 000 BP enligt Tore Pässes strandförskjutningsmodell (Pässe 1996). Lokaler med senpaleolitiska dateringar, till vilka boplatsen i Lilleby kan höra, är extremt ovanliga. Vid en havsnivå på cirka 20 meter över havet har platsen varit kustbunden vid både tidigmesolitikum (9000 BP) och senmesolitikum (7000 BP).

Efterundersökningen inriktades dels på att avgränsa boplatsen, dels på att samla in material. Tre gropar (103, 104 och 105) och två meterrutor grävdes på den gräsbevuxna hyllan (101 och 102). Två meterrutor började grävas genom det påförda matjordlagret invid huset (106 och 107). Det senare arbetet avbröts dock snabbt eftersom berggrunden kom fram nästan direkt under det påförda lagret. Dessutom gick vi igenom delar av det påförda matjordslagret i jakt på material. I en av meterrutorna, (101) fanns tre små flintavslag och några osäkra bergartsavslag. I övrigt var det tomt på fynd i området väster om huset. Däremot samlades ett knappt kilo flinta in från det påförda matjordslagret (fynd nr 1: flinta, slagen, 125 gram; fynd nr 2: flinta, övrig, 800 gram).

Kalle Thorsberg har gjort en översiktlig genomgång av flintmaterialet och tyvärr visar det sig, att det inte går att säga någonting alls om det.

Vi gick också in under husets altan för att se närmare på den plats, varifrån de flesta flintorna verkade komma. Där fanns tillräckligt mycket material kvar för att man skulle kunna konstatera, att där funnits en boplats. Speciellt notabelt var att där fanns flera, ovanligt stora, mer eller mindre bearbetade flintstycken. Tyvärr fanns det ingen möjlighet att göra ytterligare undersökningar under altanen. Dels var platsen helt förstörd, dels var det för mörkt.

Referenser

- Nordqvist, Bengt 2006. Trollåsen – en 12 000 år gammal boplatsslämning. Riksantikvarieämbetet, UV Väst Rapport 2006:9.
- Pässe, Tore 1996. A mathematical model of shore level displacement in Fennoscandia. Sveriges geologiska undersökningar. SKB. Technical Report 96-24. Stockholm.

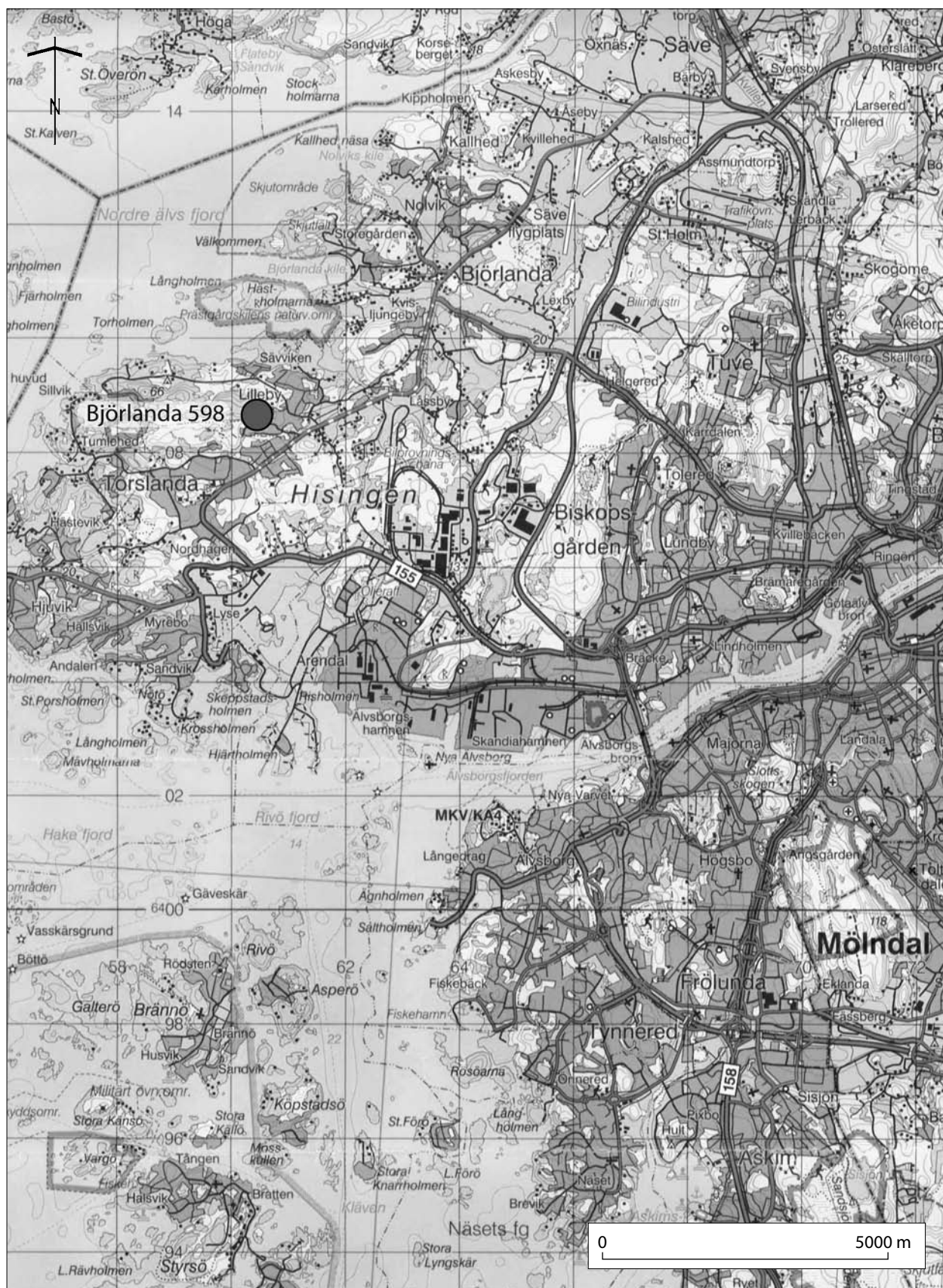

Fig. 2. Utsnitt ur Blå kartan, blad 61 Göteborg, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:100 000.

Fig. 3. Utsnitt ur Fastighetskartan, blad 7B 1c, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Fig. 4. Karta som visar fornlämingar i närheten av Björlanda 598. Björlanda 167, 237, 251, 254, 256, 259, 266, 440 och 442 och Torslanda 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 201, 203, 205, 208, 209, 212 är boplatser. Björlanda 22 och Torslanda 56 är fornborgar och Björlanda 141 är en grav. De grå ytorna visar en havsnivå på 20 meter över havet då platsen, på grund av en transgression, varit kustbunden både vid tidigmesolitikum och senmesolitikum. Skala 1:10 000.

Fig. 5. Undersökningsytan sedd från sydost.
Foto: Marianne Lönn.

Fig. 6. Den norra delen av undersökningsytan från sydväst. Foto: Marianne Lönn.

Fig. 7. Det nybyggda huset med undersökningsytan bakom. Foto: Marianne Lönn.

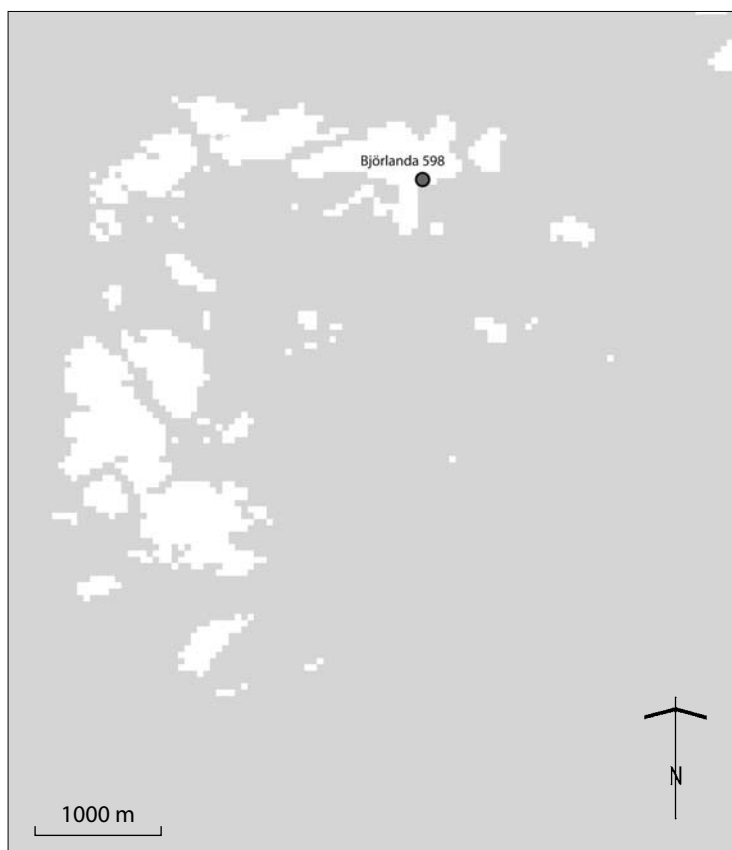

Fig. 8. Karta över platsen med en havsnivå på 40 meter över havet. Skala 1:60 000.

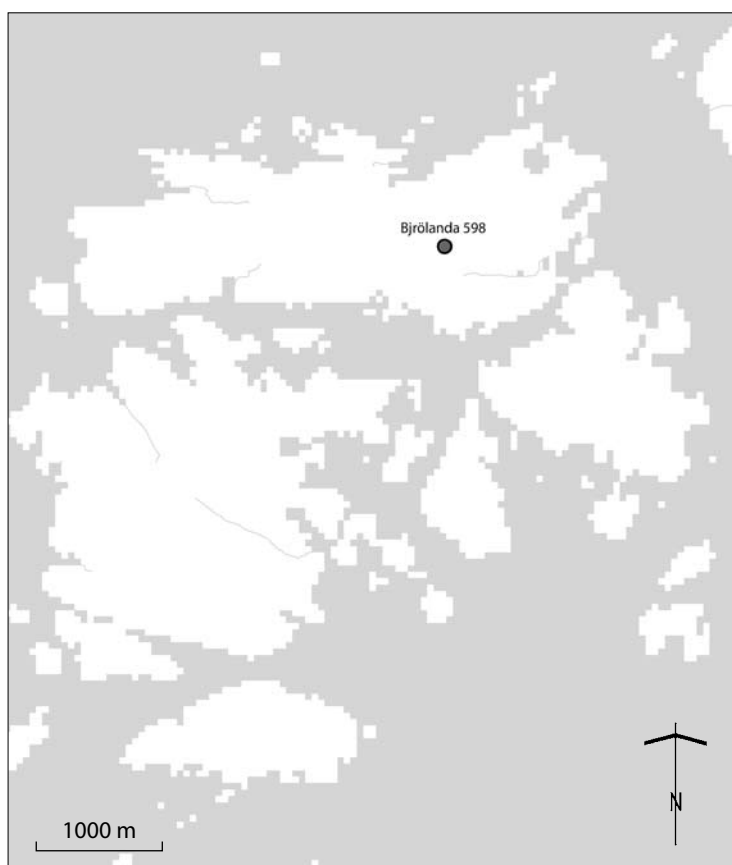

Fig. 9. Karta över platsen med en havsnivå på 20 meter över havet. Skala 1:60 000.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 421-2953-2008.

Länsstyrelsens dnr: 431-82737-2008.

Riksantikvarieämbetets projektnummer: 11177.

Exploatörens id: –.

Intrasiprojekt: V2009:012.

Undersökningstid: 26 maj 2009.

Projektgrupp: Marianne Lönn och Betty-Ann Munkenberg.

Exploateringsyta: 1000 kvadratmeter.

Undersökt yta: 6–7 kvadratmeter.

Läge: Fastighetskartan, blad 7B 1c, digital version.

Koordinatsystem: Rikets nät, 2,5 gon väst.

Koordinater för undersökningens sydvästra hörn:

x 6408564 y 1260212.

Höjdsystem: RT 90.

Digital dokumentation: förvaras på UV Väst.

Fynd: fynd med Fnr 1–2.

**Bilaga. Fyndlista – Västergötland, Björlanda socken,
Lilleby 2:2, RAÄ 598**

Fnr	Art	Vikt (g)
1	Flinta, slagen	125
2	Flinta. övrig	800

Figur- och tabellförteckning

Figurer

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad.....	4
Fig. 2. Utsnitt ur Blå kartan, blad 61 Göteborg, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:100 000.	7
Fig. 3. Utsnitt ur Fastighetskartan, blad 7B 1c, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.	8
Fig. 4. Karta som visar fornlämingar i närheten av Björlanda 598. Björlanda 167, 237, 251, 254, 256, 259, 266, 440 och 442 och Torslanda 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 201, 203, 205, 208, 209, 212 är boplatser. Björlanda 22 och Torslanda 56 är fornborgar och Björlanda 141 är en grav. De grå ytorna visar en havsnivå på 20 meter över havet då platsen, på grund av en transgression, varit kustbunden både vid tidigmesolitikum och senmesolitikum. Skala 1:10 000.	9
Fig. 5. Undersökningsytan sedd från sydost. Foto: Marianne Lönn.....	10
Fig. 6. Den norra delen av undersökningsytan från sydväst. Foto: Marianne Lönn.....	10
Fig. 7. Det nybyggda huset med undersökningsytan bakom. Foto: Marianne Lönn.....	10
Fig. 8. Karta över platsen med en havsnivå på 40 meter över havet. Skala 1:60 000.....	11
Fig. 9. Karta över platsen med en havsnivå på 20 meter över havet. Skala 1:60 000.....	11

